

Tävla i bollspel?

- En kvalitativ studie om idrottslärares attityd till tävling i bollspel i sin undervisning på högskolan

Johannes Lindemark & Rezan Atmaca

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN
Självständigt arbete avancerad nivå 96:2023
Ämneslärarprogrammet 2019–2024
Handledare: Isak Lidström
Examinator: John Berg

Compete in ballgame?

- A qualitative study on physical education teachers' attitude to competition in ball games in their teaching at junior high school

Johannes Lindemark & Rezan Atmaca

THE SWEDISH SCHOOL OF SPORT
AND HEALTH SCIENCES
Master degree project 96:2023
Teacher education program 2019-2024
Supervisor: Isak Lidström
Examiner: John Berg

Abstract

Aim

The purpose of this qualitative study is to investigate attitudes to competition in ball games among physical education teachers at junior high school. The study's questions are:

1. What attitude(s) do physical education teachers at junior high school have in the application of competitive elements in their own teaching of ball games?
2. What do physical education teachers at junior high school think that competition in ball games could possibly be included in the curriculum in sports and health?

Method

This study has been carried out with a qualitative approach using semi-structured interviews. The sample consisted of six professional physical education teachers at junior high school in the Stockholm area, of which three were women and three were men. Their answers were transcribed and analyzed through a phenomenological analysis also called IPA (interpretive phenomenological analysis), which is adequate for interpreting qualitative results.

Results

The results show that some teachers believe that competition motivates and engages students, while others see negative effects such as arguments and a focus on winning instead. Teaching time in ball games among teachers varies, and opinions on integrating competitive elements into the curriculum are divided, with some teachers believing in positive impacts and others preferring flexibility in teaching.

Conclusion

The study shows that physical education teachers at junior high school have varying attitudes towards competitive moments in ball games. Some teachers believe that competition is a natural part of teaching and is a positive lesson for students, while others prefer to avoid it to avoid negative effects. Despite the awareness of risks, the teachers see competition as a positive tool for motivation and interaction. Implementing competition in the curriculum would lead to different approaches among teachers. Overall, the study shows a complexity in the teachers' view of competitive elements in ball game teaching.

Keywords: Competition, ball game teaching, physical education teachers, junior high school, attitude

Sammanfattning

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna kvalitativa studie är att undersöka attityder till tävling inom bollspel hos idrottslärare på högstadiet.

1. Vilken/vilka attityd/er har idrottslärare på högstadiet i tillämpningen av tävlingsmoment i sin egen undervisning i bollspel?
2. Vad anser idrottslärare på högstadiet om att tävling i bollspel möjligtvis skulle inkluderas i kursplanen inom idrott och hälsa?

Metod

Denna studie har genomförts med en kvalitativ ansats med hjälp av semistrukturerade intervjuer. Urvalet bestod av sex yrkesverksamma idrottslärare på högstadiet i Stockholmsområdet varav tre var kvinnor och tre var män. Deras svar transkriberades och analyserades genom en fenomenologisk analys även kallad IPA (interpretative phenomenological analysis) vilken är adekvat för tolkning av kvalitativa resultat.

Resultat

Resultatet i studien visar varierande synpunkter bland idrottslärare gällande tävlingsmoment inom bollspelsundervisningen på högstadiet. I resultatet framkommer det att vissa lärare anser att tävling motiverar och engagerar elever medan andra ser negativa effekter som bråk och fokus på att vinna i stället. Undervisningstiden i bollspel hos lärarna varierar, och åsikterna om att integrera tävlingsmoment i kursplanen är delade, med vissa av lärarna som tror på positiva påverkningar och andra som föredrar flexibilitet i undervisningen.

Slutsats

Vissa lärare anser att tävling naturligt ingår i undervisningen och är en positiv lärdom för elever, medan andra föredrar att undvika det för att undvika negativa effekter. Trots medvetenheten om risker ser lärarna tävling som ett positivt verktyg för motivation och samspel. Implementering av tävling i kursplanen skulle leda till olika tillvägagångssätt bland lärarna. Sammantaget visar studien en komplexitet i lärarnas syn på tävlingsmoment i bollspelsundervisningen.

Nyckelord: Tävling, bollspelsundervisning, idrottslärare, högstadiet, attityd

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställningar	3
2. Bakgrund	3
2.1 Tävlning i idrott och hälsa	3
2.2 Bollspel i idrott och hälsa	4
3 Existerande forskning	5
3.1 Tävlingsmoment i idrott och hälsa	5
3.2 Fördelar med tävling inom Idrott och hälsa	6
3.3 Nackdelar med tävling i idrott och hälsa	7
3.4 Tävling i bollspel och inom skolans domän	8
4 Teoretisk utgångspunkt	9
4.1 Fenomenologi	9
4.2 Tävlingens olika definitioner	10
4.3 Fyra strategier Avoid, Ask, Adapt, Accept	10
4.4 Achievement Goal Theory	11
4.5 Tillämpning av Avoid, Ask, Adapt, Accept & AGT	11
5. Metod	12
5.1 Val av metod	12
5.2 Interpretative phenomenological analysis	13
5.3 Urval	13
5.4 Datainsamlingsmetod	14
5.5 Forskningsetiska överväganden	15
5.6 Analysmetod	15
6. Resultat	16
6.1 Deltagarnas bakgrund inom yrket och föreningsliv	16
6.2 Deltagarnas tolkning av sina elevers bakgrund i föreningslivet	17
6.3 Tävlingsmoments utsträckning i undervisningen inom bollspel och aktuella bollsporter	19
6.4 Inställning gentemot tävlingsmoment inom bollspel	21
6.5 Integrering av tävlingsmoment inom bollspel som en del av kursplanen?	23
7 Diskussion	26
7.1 Lärarnas bakgrund och tidigare erfarenheter med föreningsidrott	26
7.2 Tävlingsmoment i undervisningen i bollspel	27
7.3 Attityder till tävlingsmoment i bollspelsundervisningen	28
7.4 Tillämpning av tävling inom bollspel i kursplanen	29
7.5 Slutsats	30

7.6 Metoddiskussion.....	31
7.7 Vidare forskning	32
Käll- och litteraturlförteckning	33
Bilagor.....	38

1. Inledning

Ämnet idrott & hälsa skiljer sig från flertalet av de övriga skolämnena i grundskolan då detta ämne innefattar lärandemål av fysiskt slag. Kursplanen för Idrott och hälsa betonar att ämnet är avsett att främja hälsa, vilket i dagens samhälle anses vara av avgörande betydelse för människors välbefinnande. Samtidigt har positiva idrottsupplevelser för elever en betydande påverkan på deras livslånga engagemang för fysisk aktivitet (Wiker, 2017; Skolverket, 2022).

I en kvalitetsgranskning som Skolinspektionen (2018) genomförde 2018, visade det sig att idrottslärnarnas undervisning i idrott och hälsa innehåller ett stort fokus på fysiska moment där bland annat bollekar och bollspel får ett stort utrymme vilket resulterar i att de teoretiska lärandemålen hamnar i skymundan. Dessutom ser Skolinspektionen (2018) att det förekommer ett stort fokus på att vinna och att mycket tävlingsmoment i bollspelsundervisningen leder till att elevernas inställning till det präglas av en tävlingsinriktad mentalitet.

Undervisningen i idrott och hälsa har sedan en lång tid tillbaka associerats med föreningsidrotten med deras typiska sporter som ofta inkluderar boll exempelvis fotboll, och med de stora inslag av tävling som sker (Hjelm, 2011). Londos (2010) genomförde en studie där han såg att idrottslärare och elever som har en bakgrund i föreningsidrott på fritiden tenderar att överföra värderingar som är vanliga från föreningsidrotten in i skolidrotten vilket påverkar innehållet i idrottslärnarnas bollspelsundervisning. En central del i föreningsidrotten är fokus på tävling och i tävlingssammanhang urskiljer och jämför man olika individers prestationer med varandra för att kora individer eller lag till vinnare respektive förlorare. Denna association mellan föreningsidrottens tävlingskaraktär och idrottsundervisningen i skolan går inte att hitta stöd för i kursplanen för idrott och hälsa. Kursplanen belyser att undervisningen ska ge förutsättningar till att varje elev ska kunna delta utifrån sin egen förutsättning och att den ska anpassas så att eleverna kan utvecklas från sin egna individuella nivå (Skolverket 2011). Det saknas således begrepp såsom "tävling" och signaler som tyder på att jämföra olika individers prestationer med varandra. Fokus ligger snarare på att individen ska ges möjligheter till att utveckla kunskaper och kroppsliga förmågor för sitt eget välbefinnande.

En kunskapslucka infinner sig angående idrottslärares attityd och tillämpning till tävlingsmoment i bollspelsundervisningen på högstadiet. Vi ser därför en möjlighet i att undersöka detta i vår studie. Denna lucka blir särskilt tydlig när det kommer till bristen på specifik forskning som fokuserar på idrottslärares egna erfarenheter och tillämpningar av tävlingsmoment i bollspelsundervisningen i praktiken, särskilt inom högstadiemiljön. Genom att rikta in oss på denna specifika aspekt av idrottslärares yrkesliv kommer vi att kunna erhålla djupgående insikter i hur dessa lärare navigerar genom de utmaningar och möjligheter som tävlingsmoment inom bollspelsundervisningen innebär inom ämnet Idrott och hälsa. Forskningen har tidigare understrukit vikten av att förstå lärarnas perspektiv och erfarenheter för att kunna informera och förbättra undervisningspraxis (Brown & Smith, 2018). Genom att applicera denna synvinkel på vårt studieområde, strävar vi efter att bidra med ny och värdefull kunskap om idrottslärares egna erfarenheter av att implementera tävlingsmoment inom bollspelsundervisningen på högstadiet. Dessutom är det värt att notera att trots den växande betydelsen av fysisk aktivitet och idrottsundervisning finns det en brist på forskning som specifikt adresserar högstadiets unika kontext (Jones & Johnson, 2021). Vårt fokus på denna specifika åldersgrupp och utbildningsnivå kommer således att bidra till att fylla en ytterligare gapande lucka i den befintliga forskningen. Genom att göra detta hoppas vi kunna ge insikter som är särskilt relevanta för idrottslärare som arbetar med högstadieelever och därigenom stödja utvecklingen av mer effektiva undervisningsmetoder och strategier för att främja hälsa och välbefinnande genom tävlingsmoment inom bollspelsundervisningen. Av erfarenhet av att både varit elev och lärare i ämnet idrott och hälsa, har vi som skriver denna uppsats upplevt en tendens till att idrottslärare (och vi själva) ofta väljer att implementera tävlingsmoment i bollspelsundervisningen omedvetet/medvetet trots avsaknaden av belägg för det i kursplanen. Därav är det möjligt att idrottslärare ser en förtjänst av att tävlingsmoment skulle kunna vara en del i kursplanen.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna kvalitativa studie är att undersöka attityder till tävling inom bollspel hos idrottslärare på högstadiet.

1. Vilken/vilka attityd/er har idrottslärare på högstadiet i tillämpningen av tävlingsmoment i sin egen undervisning i bollspel?
2. Vad anser idrottslärare på högstadiet om att tävling i bollspel möjligtvis skulle kunna inkluderas i kursplanen inom idrott och hälsa?

2. Bakgrund

I det här avsnittet sammanfattas tävlingsmomentens och bollspelens framväxt i den svenska idrottsundervisningen.

2.1 Tävling i idrott och hälsa

Per Henrik Ling som var grundaren av Linggymnastiken tog initiativet att införa denna fysiska träningsform i undervisningen i skolan under 1800-talet som fick namnet *gymnastik*, vilket var motsvarigheten till skolämnet *idrott* vi känner till idag (Annerstedt, 2005). Gymnastiken infördes i skolundervisningen av flera skäl, främst för att lära skoleleverna att leva ett mer hälsosammare liv genom fysisk aktivitet för att detta kommer att gagna dem genom psykiska fördelar såsom förbättrad koncentration och bättre välmående. Eftersom Linggymnastiken var ämnad för soldater i deras militära träning i första hand blev även skolundervisningen präglad av detta (Annerstedt, 2005). Den som införde idrottsrörelsen i Sverige var Viktor Balck, även kallad ”svenska idrottsrörelsens fader”, han spred idrotten som en folkrörelse genom Sverige. Viktor Balck framförde att tävling i idrotten var en essentiell del i vilket han kom att påverka. Linggymnastiken som opponerat sig emot tävling i idrotten blev mindre populär med tiden och man såg mer nytta och intresse för olika sporter med tävlingsinslag (Annerstedt, 1990). Vid tillämpningen av de styrdokumenterna i form av läroplanen 1980 (Lgr80) byttes namnet *gymnastik* ut till *idrott* och således fick gymnastiken mindre utrymme i skolämnet och mer aktiviteter kopplade till bollspel och idrott med tävlingsinslag fick större plats (Annerstedt, 1990). Trots denna skiftning är skolans mål med kursämnet fortfarande att den ska verka för att medla kunskap till elevers främjande av hälsa

genom fysisk aktivitet och hur eleven själv kan arbeta för att uppnå en hälsosam livsstil (Annerstedt, 2005).

I dagens läroplan står det inte något om att tävling ska inkluderas i undervisningen (Skolverket, 2022), skolan vill särskilja på föreningsidrott och idrottsundervisning men det finns ett flertal liknelser som gör att gränsen mellan dem två blir hårfin såsom i lekar och i lagbollspel där det förekommer tävlingsinslag (Wiker, 2017). Dessa aktiviteter med tävlingsinslag är vanligt förekommande i idrotten visar Skolverkets kvalitetsgranskning (Skolinspektionen, 2018). En effekt av detta är att eleverna förstår som att tävla och försöka vinna är en primär del i undervisningen och att prestationen är det läraren sätter betyg på, vilket kan verka missvisande och är inte optimalt för alla elever.

2.2 Bollspel i idrott och hälsa

Bollekar och bollspel har funnits med i skolidrotten sedan den kom till i folkskola samt i läroverk och har haft olika syften genom tiderna (Lundvall, 2023). Ett exempel på detta är har skolelever tidigt undervisats i det för att på fritiden kunna ägna sig åt det för nöjets skull och senare för deltagande i föreningsidrotten. Efter andravärldskriget byttes intresset för Linggymnastiken och rörelseverkan ut mot lagbollspel och föreningsidrott vilket gjorde att utrymmet för bollspel i skolidrotten ökade och i mellan 70-talet och 80-talet var bollspel dominerande i de äldre skolåldrarna. Stora lagbollspel, såsom fotboll, hade tydliga värden vad gäller sociala, kulturella och symboliska företeelser som ses vara goda egenskaper för elever att ha av lärare och kursplaneförfattare, därav fanns det ett intresse av att ha mycket bollspel i idrottsundervisningen då (Lundvall, 2023). Än idag använder idrottslärare bollekar, bollspel och idrott i sin undervisning för att dessa tycker de hjälper elever till utveckling av olika förmågor som att följa regler, socialt samspel, värdera och fatta beslut samt kunna hantera vinster och förluster. Användningen av dessa förmågor och värderingar är inte begränsade till bollspelen utan kan även överföras till andra situationer i livet som de får öva på idrottsundervisningen (Loland, 2013, se Lundvall, 2023). I kurs- och ämnesplanen som gäller idag finns det inte mycket som beskriver konkret vad för slags kunskap som eleverna ska ta till sig i kunskapsområdet vad gäller *Rörelse* (Skolverket, 2022). Begreppet ”boll” saknas i kursplanen men återfinns i kommentarmaterialet och beskriver vad området *Rörelse* ska bestå av, där står det att eleverna ska utveckla motorisk färdighet med bland annat lekar och idrotter samt ska de samspela med andra och utnyttja spelytan i bollspel (Skolverket, 2022). I den tidigare nämnda kvalitetsgranskningen (Skolinspektionen, 2018) är bollspel ett vanligt

förekommande innehåll i idrottsundervisningen för årskurs 7–9. Detta är inte nytt, redan i deras kvalitetsgranskning från 2012 fann de liknande mönster (Skolinspektionen, 2012). Ett stort fokus läggs på fysisk aktivitet i formen av bollekar och bollspel vilket är anpassat till de elever som redan är fysiskt aktiva på sin fritid inom föreningsidrott vilket de andra eleverna missgynnas av.

3 Existerande forskning

I det här avsnittet presenteras tidigare forskning om tävlingsmoment i ämnet idrott och hälsa. Därefter presenteras för- och nackdelar med tävlingsmomentet inom idrott och hälsa. Slutligen redovisas tidigare forskning kring bollspel inom både tävlingssammanhang och inom skolans domän.

3.1 Tävlingsmoment i idrott och hälsa

Londos (2010) genomförde en studie där han studerade relationen mellan idrott och hälsa i gymnasieskolan samt idrott på fritid. Han intervjuade 16 erfarna idrottslärare, som hade elever som utövade föreningsidrott på fritiden, om deras undervisning, elever och betygsbedömning. I konklusionen sammanfattar han att de elever som är idrottsaktiva på sin fritid tillsammans med idrottsläraren påverkar innehållet i idrottsundervisningen på så sätt att de färdigheter som uppskattas i föreningsidrotten reproduceras i idrottsundervisningen. Ett större fokus läggs på elevernas idrottsliga färdigheter. Lagspel med tävlingsmoment bedöms vara viktigt att kunna delta i och de elever som väljer att undvika det kommer inte kunna nå de högsta betygen. Vikt läggs på att man måste kunna tävla och göra bra fysiska prestationer (Londos, 2010).

Deci och Ryans (2000) forskning lyfter fram att tävlingsmoment kan ha en betydande inverkan på elevernas motivation och prestation. De menar att tävling kan öka elevernas inre motivation när den uppfattas som en möjlighet att själva förbättra och utmana sig själva. Denna forskning betonar vikten av att skapa tävlingsmoment som är utmanande men samtidigt anpassade till elevens nivå och förmågor (Deci & Ryan, 2000).

En viktig aspekt av idrott och hälsa-undervisningen är inläring av praktiska och teoretiska färdigheter. En annan studie av Ennis (2013) undersökte hur tävlingsmoment kan främja inläring i ämnet. Resultaten visade att tävlingar som inkluderade uppgifter kopplade till kursinnehållet ökade elevernas engagemang och förmåga att tillämpa teoretiska koncept i praktiken. Denna integrering av tävlingar i undervisningen främjar en djupare förståelse av ämnet och förbereder eleverna för livslångt lärande (Ennis 2013).

Lai, Teng, Pan och Hsu (2013) undersökte hur tävlingsmoment i idrott och hälsa-undervisningen kan påverka elevers fysiska hälsa och välbefinnande. Denna studie visade att tävlingar som inkluderade fysisk aktivitet inte bara förbättrade elevernas fysiska kondition utan även deras psykiska hälsa. Tävlingsmoment uppmuntrade eleverna att vara mer aktiva och trivdes bättre med sin kropp (Lai, Teng, Pan och Hsu, 2013). Idrotten har ibland kritiserats för sin överdrivna betoning på prestation, men inom psykologin betraktas detta som ett allmänmänskligt motiv. Den personliga prestationen är oundgänglig, oavsett om det gäller idrottsundervisning eller andra sammanhang (Annerstedt, Peitersen & Rönholt 2001).

Kohn (1990) argumenterar för att det finns andra sätt att förstå sina färdigheter än att enbart jämföra sig med andra. Han instämmer i att människor ständigt jämför sina handlingar med andras men hävdar att det inte är det enda sättet att bedöma ens kapacitet. För att utvärdera ens egen förmåga måste man jämföra minst två distinkta saker: ens egen prestation och något annat objekt, som kan vara en annan individ, en grupp, ens egna tidigare resultat eller en teoretisk nivå. Kohn (1990) betonar vikten av att inte nödvändigtvis vara bättre än någon annan när man jämför olika kapaciteter eller färdigheter. Han understryker att skillnaderna mellan människors kapaciteter är naturliga, och problemet i tävling ligger inte i dessa skillnader utan i den värdering som vi själva tilldelar dem. Enligt Kohn (1990) är detta inte ett medfött mänskligt beteende utan något vi lär oss.

Skolinspektionen (2012) ser att elever har svårt att förstå ämnets syfte, de ser också att elever som har tidigare erfarenheter inom föreningsidrotten har en diffus bild av vad som förväntas av dem att lära sig och att kunna. Larsson (2007) poängterar att det är viktigt att skilja på föreningsidrottens synsätt på lek och tävling, moment som ofta förekommer i föreningsidrotten, samt skolidrottens undervisning där lek och sportutövande kommer. Det finns en risk att de elever som är aktiva eller har varit aktiva i föreningsidrotten på sin fritid kommer till idrottsundervisningen med förväntningar att prestationen och resultat är viktiga moment som värdesätts högt.

3.2 Fördelar med tävling inom idrott och hälsa

Bergmann Drewe (1998) framhäver fördelarna med tävling och menar att det utvecklar karaktärsdrag som mod, lojalitet, disciplin och ihärdighet. Hon hävdar att tävling, när den handlar om frivillig konkurrens och strävan efter utveckling, är positiv och etiskt försvarbar.

Hon beskriver tävling som ett uttryck för vänskap och goodwill, där parterna erbjuder varandra den bästa oppositionen för att sträva efter sin högsta potential. Att uppleva tävling i tidiga åldrar förbereder individer att hantera framtida motgångar och utmaningar.

Bergmann Drewe (1998) uppger om att en möjlig konsekvens av resultatmätningar i tävlingar är att jakten på att vinna kan uppmuntra fusk. Hon menar att vissa individer, i strävan efter att vara segrare, kan vara benägna att fuska för att nå sina mål. Goldstein & Iso-Ahola (2006) utvidgar detta perspektiv genom att identifiera två olika tävlingspersonligheter: den egocentriska tävlaren och den uppgiftsorienterade tävlaren. Den egocentriska tävlaren är främst driven av önskan att besegra andra och är beredd att använda nästan vilka medel som helst för att uppnå detta mål. Den uppgiftsorienterade tävlaren motiveras av att lösa uppgifter oavsett om dessa uppgifter sker i större konstellationer eller är individbetonade.

Engström, Norberg & Åkesson (2007) betonar att idrott består av träning, lek, tävling och uppvisning. I barnidrotten bör lek vara i fokus, och tävling bör alltid ske på barnens villkor. De diskuterar också den positiva påverkan som idrott har på den psykiska utvecklingen och menar att tävlingsmomentet i idrotten inspirerar oss att testa våra gränser, uppnå bättre resultat och prestera mer. Idrott och tävling främjar barns allsidiga utveckling, både fysiskt och intellektuellt, när de bedrivs på rätt sätt. Författarna nämner även Riksidrottsförbundet (2009:21) som poängterar vikten av att avdramatisera tävlingsresultaten i barnidrotten och ge barn lika möjligheter att delta. Förbundet föreslår alternativa tävlingsformer där barn främst tävlar mot sig själva och sina egna resultat snarare än mot varandra. Samtidigt ser de tävling som en möjlighet att lära barn att hantera både vinst och förlust, vilket blir värdefulla lärdomar för resten av livet.

Bengtström (citerad i Annerstedt 1995) förespråkar att tävling är bra om den används på rätt sätt. Att avskaffa mätningar när elever hoppar längdhopp, som ett exempel, skulle enligt Bengtström resultera i förlorad motivation, då eleverna inte kan se tydliga individuella framsteg. För att möjliggöra individuell utveckling är tävlingsmomentet nödvändigt.

3.3 Nackdelar med tävling i idrott och hälsa

Engström (2010) riktar dock även kritik mot tävling då han betonar att människor kan värderas olika och att prestationer jämförs med varandra efter en tävling. Han argumenterar för att fokus på resultat och rangordning kan leda till att värderingen riktas mot individen snarare än själva prestationen. Vidare framhåller han att när tävlingsresultatet blir tydligt och

dominerande, riskerar själva upplevelsen av tävlingen att försvagas, och allt fokus hamnar på resultatet snarare än den övergripande upplevelsen. Engström varnar för att en överdriven betoning på matchresultat och placeringar kan underminera spänningen och även bidra till en elitisering och uteslutning.

Bergmann Drewe (1998) vänder sig också kritiskt till tävling då det även kan påverka deltagarna negativt då tävling, enligt henne tenderar att skapa en uppdelning mellan vinnare och förlorare, där några lyckas medan andra misslyckas. Denna binära uppdelning, där det alltid måste finnas en vinnare och en förlorare, har kritiserats för dess potentiella negativa konsekvenser. Individer som upprepat förlorar kan tappa motivationen att delta, då de inte ser någon positiv nytta av sitt deltagande.

Prestationsbegreppet har, enligt Annerstedt (2001), blivit synonymt med tävling och en snäv uppfattning där det endast handlar om att vinna eller förlora. Denna inriktning inom idrotten har kritiserats för att begränsa individens egna intressen och självbestämmande, vilket leder till att lekens plats i idrotten försvinner.

3.4 Tävling i bollspel och inom skolans domän

Skolinspektionen (2018) framhåller att bollspel i skolan bör anpassas efter deltagarnas erfarenheter och förutsättningar. Eftersom bollspel tar upp en betydande del av undervisningen, är det nödvändigt att organisera dem på ett sätt som främjar och utvecklar alla elever. Enligt Teng (2012) kännetecknas ett bra bollspel av att deltagarna förstår och kan påverka, men det viktigaste är att alla känner sig behövda och sedda. Fokus bör riktas mot problemlösning, utveckling av rörelseförmåga, samarbetsförmåga och att stärka elevernas självförtroende. För att uppnå detta krävs ett socialt klimat präglat av trygghet och hänsyn (Teng, 2012).

Tidén (2009) lyfter fram idén *det goda bollspelet* som enligt henne bör anpassas efter deltagarnas ålder, förkunskaper och motiv, och bollspelen bör följa idrottsrörelsens regler. Bollspel som tävlingsmoment betonar att när bollspel blir tävlingsinriktade i ämnet idrott och hälsa, finns risken att det liknar föreningsidrotten (Skolinspektionen, 2018). Londos (2010) motiverar tävlingsmomentet som ett sätt att öka elevernas aktivitet och engagemang under lektionerna, men påpekar samtidigt att detta kan skapa utanförskap för de elever som inte är aktiva inom lagsporter på fritiden.

När det gäller bollspel i relation till läroplanen nämner Tidén (2009) och Teng (2012, 2013) att dessa spel utvecklar elevernas koordination, balans och motoriska förmågor. Wiker (2017) lyfter dock fram att olika nivåer av färdighet i bollspel kan leda till exkludering av vissa elever och att detta inte gynnar alla. Lara-Sánchez et al. (2010) betonar vikten av variation inom ämnet idrott och hälsa för att öka motivationen hos eleverna.

Redelius et al., (2015) menar på att just bollspel kopplat till läroplanen i ämnet idrott och hälsa ibland prioriteras som ett praktiskt och roligt ämne snarare än ett kunskapsinriktat ämne med tydliga mål (elevernas fokus på aktiviteter snarare än lärande kan skapa svårigheter att förmedla mål och krav, särskilt i samband med bollspel). Redelius (2008) understryker därför utmaningen för lärare att tydligt definiera vad eleverna ska lära sig i ämnet.

Vi ser att det finns mindre forskning kring ämnet om idrottslärares attityd till tävlingsmoment i bollspelsundervisningen på högstadiet. Med denna uppsats ämnar vi att försöka fylla just denna kunskapslucka för att ge en djupare förståelse kring tävlingsmomentets prägling i bollspelsundervisningen av idrottslärare på högstadiet.

4 Teoretisk utgångspunkt

I detta avsnitt presenteras relevanta teorier och viktiga begrepp som är väsentliga för det aktuella ämnet studien grundar sig i.

4.1 Fenomenologi

Studiens teoretiska utgångspunkt ter sig genom fenomenologin. Fenomenologin innebär att fokus ligger på individers personliga upplevelser, övertygelser och känslor i relation till ett specificerat fenomen (Bjurwill, 1995). Inom ramen för fenomenologisk forskning råder övertygelsen om att det sociala livet existerar oberoende av individernas subjektiva uppfattningar om det. Människor skapar förståelse för sin värld genom handlingar och tolkningar, och fenomenologin strävar efter att analysera hur det sociala livet konstrueras genom att undersöka hur olika individer tolkar och agerar i sin vardag (Denscombe, 2016). Denna fenomenologiska undersökning fokuserar på individerna för att skapa insikter kring deras tankar och upplevelser av individuell läsning. Fenomenologin betraktar individernas upplevelser som trovärdiga och som en sanning i sig (Allwood & Eriksson, 2017). För att säkerställa en sanningsenlig representation av resultaten betonas vikten av att presentera individernas uttalanden så nära originalmaterialet som möjligt (Allwood & Eriksson, 2017).

Genom hela studiens förlopp kommer det fenomenologiska synsättet att vara närvarande, då lärarnas upplevelser kommer att betraktas som autentiska och betydelsefulla sanningar (Allwood & Eriksson, 2017).

4.2 Tävlingsens olika definitioner

Enligt den senaste upplagan av Akademiens ordbok (2010) innebär begreppet tävling att "mäta sin förmåga (med andra) för att fastställa vem som är bäst och vem som är näst bäst etc." . Inom ramen för tävling ingår en prestation som är kvantifierbar och kan jämföras eller rangordnas baserat på antingen en annan grupp eller individens resultat. Vidare bedöms prestationerna mot förutbestämda kriterier, där utfallet inte är förutbestämt (Engström m.fl., 2018; Patriksson, 1982). Enligt Patriksson (1982) innebär detta att "jämförelse och rangordning görs på basis av i förväg kända och över tid någorlunda stabila regler för aktiviteten under så lika villkor som möjligt" (s. 26). Det är även viktigt att notera att tävlingen bör genomföras under övervakning av minst en oberoende funktionär som är förtrogen med tävlingsreglerna (Patriksson, 1982).

4.3 Fyra strategier *Avoid, Ask, Adapt, Accept*

Aggerholms (Aggerholm et al., 2018) teori utgår från fyra identifierade huvudsakliga strategier som används av lärare när det gäller tävling: *Avoid, Ask, Adapt* eller *Accept*. Dessa strategier återspeglar olika attityder gentemot tävling och hur dessa integreras i undervisningen.

Avoid-argumentet betonar att tävling och konkurrens bör undvikas helt av en idrottslärare. Tävling ses endast som ett sätt att testa eleverna, vilket resulterar i en negativ upplevelse av aktiviteten. Tävling antas leda till oönskade fenomen som fusk, aggression och våld, vilka inte främjar elevernas utveckling. Ett konkret pedagogiskt mål för idrottsläraren är att undvika idrotter som eleverna redan är bekanta med i vardagen (Aggerholm et al., 2018).

Ask-argumentet understryker vikten av att involvera eleverna i valet av aktiviteter och deras deltagande i dem. Genom att låta eleverna aktivt välja vilka aktiviteter de vill delta i och vilken utmaningsnivå de önskar, främjas deras delaktighet i undervisningen. I enlighet med detta förbättras elevernas inlärningsprocess, och trots att idrott är ett obligatoriskt ämne i skolan, ges utrymme för individuella och kollektiva val inom ramen för det demokratiska utbildningssystemet (Aggerholm et al., 2018).

Adapt-argumentet föreslår att idrottsläraren bör reglera och anpassa tävlingsmomentet inom aktiviteten. Genom att göra detta skapas en upplevelse av rättvisa och effektiv tävling bland eleverna. Det framhäver även fördelarna med tävling och påpekar att uteslutning av tävlingsinslag kan leda till att eleverna går miste om viktiga erfarenheter om hur rättvisa skapas och hur individer visar respekt mot varandra (Aggerholm et al., 2018).

Accept-argumentet belyser hur negativa konsekvenser av tävling kan vara lärdomar för eleverna. Det innebär att idrottslärare bör acceptera att det finns elever som ogillar aktiviteter med tävlingsmoment. Idrottens roll blir därmed att erbjuda eleverna möjligheten att utforska om konkurrens är ett negativt eller positivt laddat begrepp. Positiva upplevelser kan uppstå när eleverna ges möjlighet att reflektera över sina erfarenheter i aktiviteten och därigenom fatta välgrundade och reflekterande beslut angående sitt deltagande i eller val av aktiviteter med konkurrenselement i framtiden (Aggerholm et al., 2018).

4.4 Achievement Goal Theory

En annan teori som fokuserar på individens koppling till tävling är Achievement Goal Theory (AGT). Målet med prestation inom AGT är att antingen visa kompetens eller undvika att visa inkompetens. En central aspekt inom teorin är hur individer uppfattar sin egen förmåga. AGT framhäver särskilt två centrala perspektiv: (1) ett egocentrerat perspektiv och (2) ett uppgiftscentrerat perspektiv (Ennis, 2013). I det egocentrerade perspektivet mäts framgång genom att jämföra sig med andra, ofta genom tävling eller genom att demonstrera överlägsenhet. Om en individ upplever att deras förmåga är låg inom en viss aktivitet är det troligt att de undviker deltagande för att inte visa sig sämre än andra. Å andra sidan mäts framgång inom det uppgiftscentrerade perspektivet genom att förbättra den egna förmågan och lösa problem. I detta fall kan en individ med låg förmåga visa envishet genom att sträva efter personlig utveckling. Intressant nog kan båda dessa perspektiv existera samtidigt hos en och samma individ (Ennis, 2013). Det är viktigt att notera att om elever inte ges tillräckligt med tid för övning i olika moment tenderar de egocentrerade eleverna, de som redan har färdigheter inom aktiviteten, att gynnas. Å andra sidan behöver de uppgiftscentrerade eleverna känna att de utvecklas inom aktiviteten för att upprätthålla sin motivation (Ennis, 2013).

4.5 Tillämpning av Avoid, Ask, Adapt, Accept & AGT

Kombinationen av Achievement Goal Theory (AGT) och Aggerholms "fyra A:n" teoretiska perspektivintegrering ger en mer nyanserad förståelse av tävlingsinriktad undervisning inom

idrott och hälsa. AGT belyser individens mål och uppfattning av egen kompetens genom det egocentrerade och uppgiftscentrerade perspektivet. Å andra sidan fokuserar Aggerholms "fyra A:n" på lärarstrategier för att hantera tävling i undervisningen. Samtidigt skiljer sig de två teorierna åt genom AGT:s fokus på individens inre motivation och mål, medan Aggerholms teori riktar sig mot lärarens strategier för att hantera tävling i undervisningen. Genom att kombinera dessa teoretiska perspektiv kan en mer holistisk förståelse av tävlingsinriktad undervisning i idrott och hälsa uppnås vilket denna studie kommer att utnyttja.

5. Metod

I detta avsnitt redogörs de metoder som är aktuella för denna studie utifrån urval, analysmetod av data samt vilka forskningsetiska överväganden som tillämpats.

5.1 Val av metod

Vi är intresserade av att utforska åsikter bland idrottslärare angående implementeringen av tävlingsmoment i deras undervisning av bollspel, anser vi att det skulle vara gynnsamt för vår forskningsupplevelse att personligen möta lärarna och ställa frågor personligen. De sex olika deltagarna som valdes till studien är lärare som vi lärt känna under våra tidigare VFU-perioder. Lärarna i studien är mellan 27 år och 52 år och samtliga undervisar idrott och hälsa på högstadiet. Deltagarna har valts ut noggrant på grund av deras erfarenhet av att arbeta på högstadiet i ämnet idrott och hälsa. Vi har följt Fejes & Thornbergs (2019) teori om att individerna som deltar i en studie bör vara ändamålsenlig och subjektiv. Vårt urval har skett från tre olika skolor där lärarna är verksamma i. Dessa skolor lokaliseras i Stockholm.

Deltagarna besitter erfarenhet i sin aktiva yrkesroll som är av relevans för denna studie och dessa personer även har olika förutsättningar vad gäller olika erfarenheter, möten av olika elevgrupper. Detta kan leda till komplexa svar som inte skulle vara kompatibelt med en kvantitativ forskningsmetod. Undersökning kommer att således att utgå utifrån en kvalitativ studie med ett strategiskt urval utifrån interpretative phenomenological analysis (IPA), vilken får en utförlig förklaring i nästa stycke. Bryman (2010) beskriver att den kvalitativa forskningsintervjun söker uppfattningen om att förstå världen från undersökningspersonernas synvinkel och utveckla mening ur deras erfarenheter. Enligt Bryman (2010) handlar den kvalitativa metoden om att skapa djupare förståelse om fenomen som är svåra att mäta utifrån exempelvis statistik. Det kan handla om varför elever agerar på ett sätt eller om hur kulturer skiljer sig från varandra. I första hand söker den kvalitativa metoden efter intressanta fördjupade delar av empirin i stället för att generalisera världen. Bryman (2010) beskriver att

det finns olika typer av kvalitativa metoder som används för att samla in data. Det kan bl.a. vara deltagande observationer och kvalitativa intervjuer.

5.2 Interpretative phenomenological analysis

För att kunna utforska och förklara informanternas upplevelser av tävling inom bollspelsundervisningen i ämnet idrott och hälsa har vår studie tillämpat tolkande fenomenologisk analys, även känd som IPA (Interpretative phenomenological analysis). IPA utgör en passande metod för att fördjupa förståelsen kring hur individer upplever världen och hur de, baserat på sina personliga erfarenheter, skapar mening om den omgivande verkligheten (Smith, 2007). Denna forskningstyp bygger på en subjekt-till-subjektrelation mellan forskare och deltagare där människan betraktas som en aktivt tolkande varelse som innehar olika meningar. Det är dessa meningar som formar vårt handlande och vår konstruktion av omvärlden (Giddens, 1976). IPA klassificeras som fenomenologisk då den söker förstå människors personliga upplevelser och beskrivningar av fenomen, snarare än att sträva efter att bekräfta sanningshalten bakom specifika påståenden. Samtidigt bygger den även på hermeneutiken eftersom forskarens tolkning betraktas som ett medel att närma sig deltagarnas upplevelser. Metoden inkluderar även ideografiska inslag då en djupgående analys genomförs av varje individs specifika upplevelser (Smith, Flowers & Larkin, 2013). I denna studie tillämpas IPA genom att deltagarnas attityd till tävlingsinslag i deras bollspelsundervisning hamnar i fokus. Via datainsamlingen av intervjuerna faller svaren innanför ramen till olika teman (fenomen) som vi tolkat fram av deltagarnas svar.

5.3 Urval

I valet av urvalstrategi utgick vi från ett bekvämlighetsurval (Hassmén, 2008) när det kom till att få tag på deltagare till vår studie. Detta motiverar vi genom att det var det enklaste sättet för oss att hitta intervjupersoner på ett snabbt och enkelt sätt då vi redan visste vart vi kunde vända oss. Vi kom i direktkontakt med sex lärare via personliga kontakter som är verksamma i Stockholmsområdet, varav tre män och tre kvinnor. Dessa deltagare är mellan 27 och 52 år och har mellan två och 22 års erfarenhet av att ha arbetat med idrott och hälsa på högstadiet. Vi frågade inte deltagarna innan om de faktiskt använder tävlingsmoment i sin bollspelsundervisning eller om de har en bakgrund i föreningsidrott, detta för att ha ett mer slumpmässigt urval genom att undvika ändamålsenligt urval (Bryman, 2018). Ifall vi hade haft ett ändamålsenligt urval med krav på att de skulle ha haft en viss typ av

föreningsbakgrund, att de skulle vara en viss ålder, har jobbat i skola i ett specifikt antal år hade det blivit svårare att hitta respondenter att intervjua.

Tabell 1. Visar en översikt över de idrottslärare vi har intervjuat tillsammans med deras föreningsbakgrund och antal år arbete i skola.

Kontakt	Föreningsbakgrund	Antal år jobbat på högstadiet
Idrottslärare 1	Spelat fotboll i 12 år	4 år
Idrottslärare 2	Ledare i fotboll i 15 år	2 år
Idrottslärare 3	Simmat i 15 år, spelat fotboll i 4 år	3 år
Idrottslärare 4	Gymnastik i 20 år	21 år
Idrottslärare 5	Spelat fotboll i 10 år	13 år
Idrottslärare 6	Spelat fotboll i 6 år	4 år

5.4 Datainsamlingsmetod

Studiens primära metod för datainsamling skedde via semistrukturerade intervjuer (Bryman 2018) där lärarna tillfrågas om deras erfarenheter och attityder kring användningen av tävlingsmoment i högstadiets bollspelsundervisning i ämnet Idrott och hälsa.

Semistrukturerade intervjuer är en intervjuemetod med en flexibilitet där intervjuaren med fördel kan gå ifrån den planerade strukturen i intervjuguiden och kan då ställa anpassade och relevanta följdfrågor. Följdfrågorna kan ge djupare svar med viktiga detaljer som man skulle gå miste om ifall vi hade valt en stramare intervjuemetod (Bryman, 2018). Intervjuerna genomfördes personligen på lärarnas arbetsplatser och dokumenterades via inspelning för senare transkription. För studier som är i mindre skala passar semistrukturerade intervjuer bra för att få fram mer djupa reflektioner, åsikter och erfarenheter från respondenterna (Bryman, 2018; Denscombe, 2018). Intervjuerna utgick ifrån en intervjuguide som framställts utifrån Brymans (2018) förklaring av hur en intervjuguide skapas. Denna typ av guide ska ha öppna frågor, behandla relevant information som inte är ledande och framställda i ett begripligt språk med ett logiskt sammanhang för respondenterna. I framställningen av intervjuguiden för denna studie har dessa punkter tagits i beaktning.

5.5 Forskningsetiska överväganden

För alla deltagare som är med i vår studie är det viktigt att vi som studiegenomförare utför vårt arbete utifrån de grundläggande etiska frågorna: anonymitet, frivillighet, integritet och konfidentialitet (Bryman, 2018). Anonymitet har vi säkerhetsställt genom att inte nämna deltagarna vid namn i vår uppsats utan de nämns i stället som ”idrottslärare 1 till 6” vilket även står i den samtyckesblankett (se bilaga 2) som samtliga har fått skriva på. Frivilligheten har vi klargjort för alla deltagare att de gör detta med egen vilja och att de får avbryta när helst de vill under studiens gång. Integritet och konfidentialitet stärker vi genom att skydda personlig information om deltagarna som skulle kunna användas av obehöriga för att identifiera dem såsom personnummer, bostadsadress och kontaktuppgifter (Bryman, 2018).

Utöver de grundläggande etiska frågorna behöver vi ta Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (2017) i beaktning såsom att låta våra intervjupersoner vara fullt medvetna om syftet med vår studie, vad vi vill undersöka och varför. Utöver syftet är det viktigt att de även får veta hur vi behandlar materialet, alltså nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2017), vilket vi förkunnade att det skulle transkriberas anonymt för att sedan användas i vårt arbete för att svara på vår studies frågeställningar. Denna information hade de redan fått via informationsbrevet (se bilaga 1) som vi skickade ut innan de fick tacka ja till deltagandet i studien för att säkerhetsställa att de fick tid att besluta sig om de ville vara med eller inte. Efter att de hade förstått studiens och intervjuens syfte, samt hur vi planerar att använda materialet, var det dags för signering av samtyckeblanketten (se bilaga 2) som ingår i samtyckeskravet. Att vi får deras samtycke i fysiskt format säkerställer deras godkännande att använda deras intervju svar i vårt arbete, vilket också är en trygghet för dem att vi värnar om deras integritet (Vetenskapsrådet 2017).

5.6 Analysmetod

Intervjuerna transkriberades och analyserades med hjälp av en kvalitativ innehållsanalysmetod. Att spela in intervjun istället för att sitta och anteckna under en pågående intervju ledde till att det blev mycket lättare att kunna fokusera på det som sägs enligt Repstad (2007). Detta ledde även till att intervjuaren kan vara mer aktiv under intervjun och bidra med till exempel följdfrågor. Mönster och teman identifierades i deltagarnas svar för att besvara våra forskningsfrågor och utveckla insikter om deras perspektiv på tävlingsmoment i bollspelsundervisningen. Av den färdiga dataanalysen sammanställdes

därefter resultat och slutsatser i studien. Diskussionen belyser därefter implikationer för idrottslärares undervisning och ger rekommendationer för framtida forskning.

6. Resultat

I detta avsnitt sammanfattas resultaten från sex genomförda intervjuer, vilket därefter har analyserats utifrån ett idrottsdidaktiskt perspektiv. Resultaten presenteras tematiskt, baserat på de övergripande ämnen som framkommit genom intervjuerna. Dessa teman relaterar till studiens forskningsfrågor och redovisas i en kronologisk ordning. I det första temat belyses deltagarnas bakgrund med hänsyn till aktivitet inom deras idrottsläraryrke samt aktivitet inom föreningsliv (6.1). Sedan besvarar deltagarna om deras uppfattning av om deras elevers aktiva/inaktiva bakgrund i föreningslivet (6.2) Vidare behandlas upplevelsen av mängden tävlingsmoment i deltagarnas undervisning av bollspel (6.3). Därefter fokuserar analysen på lärarnas inställning gentemot tävlingsmoment inom bollspel kopplat till studien första frågeställning *Vilken/vilka attityd/er har idrottslärare på högstadiet i tillämpningen av tävlingsmoment i sin egen undervisning i bollspel?* (6.4). Slutligen utforskas lärarnas åsikter kopplat till studien andra frågeställning *Vad anser idrottslärare på högstadiet om att tävling i bollspel möjligtvis skulle kunna inkluderas i kursplanen inom idrott och hälsa?* kring en integrering av tävlingsmoment inom bollspel som ett potentiellt definierat mål i kursplanen (6.5).

6.1 Deltagarnas bakgrund inom yrket och föreningsliv

För att få en djupare bild och ökad förståelse till deltagarnas svar i studien presenterar detta avsnitt deltagarnas bakgrund inom både föreningsliv som antingen spelare eller ledare/ både och samt deras bakgrund inom idrottsläraryrket.

Lärare 1:

En 30 årig man som tog examen år 2018 på Gymnastik- och idrotthögskolan. Han har arbetat fyra och ett halvt år som idrottslärare på högstadiet. Har erfarenhet av att ha spelat fotboll tidigare i 12 år.

Lärare 2:

En 36 årig man som tog examen år 2012 i Dalarna. Han har arbetat 2 år som idrottslärare på högstadiet, resterande år på gymnasiet. Har erfarenhet av att ha varit ledare inom fotboll i 15 år.

Lärare 3:

27 årig kvinna som tog examen år 2019 på Gymnastik- och idrottshögskolan. Har arbetat 3 år som idrottslärare på högstadiet. Erfarenhet av att ha simmat i 15 år och spelat fotboll i 4 år.

Lärare 4:

52 årig kvinna. Har idrottslärarutbildning mot grundskola, gymnasium (inriktning skidåkning) i Serbien och tog examen år 1997. Har endast jobbat i Sverige sedan 2001 på två olika skolor, ett år i den första skolan och 21 år på nuvarande i Stockholm. Varit aktiv inom föreningsidrott gymnastik som deltagare i 20 år.

Lärare 5:

39 årig man. Tog examen år 2010 på Gymnastik- och idrottshögskolan. Har jobbat på två olika skolor i Stockholm men sammanlagt 13 år på högstadiet. Har själv spelat fotboll som ungdom i 10 år.

Lärare 6:

31 årig kvinna. Tog examen år 2016 på Gymnastik- och idrottshögskolan. Har arbetat som idrottslärare på lågstadiet i tre år och resterande fyra år på högstadiet. Har själv tränat fotboll i sex år.

6.2 Deltagarnas tolkning av sina elevers bakgrund i föreningslivet

Deltagarna fick diskutera frågor kring om deras elever är aktiva respektive inaktiva inom föreningsidrott på sin fritid. Ur denna diskussion ställdes följdfrågor om det märks att eleverna är aktiva/inaktiva inom föreningsidrott på sin fritid, och hur detta uppfattas av deltagarna. Det visar sig att samtliga lärare är överens om att det är något som är märkbart i praktiken hos eleverna.

Lärare 2:

Märks tydligt här på skolan.

Lärare 4:

Man kan se det på sätten de rör sig, när de kommer in genom dörren.

Lärare 5:

Det brukar vara tydligt vilka som tränar.

Lärare 6:

Jag kan märka det ganska tydligt i hur de spelar.

Att kunna se vilka elever som är aktiva inom föreningsidrott på sin fritid eller inte aktiva visar sig deltagarna vara överens om att just detta är synligt. Däremot skiljer sig svaren hos deltagarna i sättet *hur* detta kan te sig i praktiken. Samtliga deltagare beskriver på olika sätt hur de föreningsaktiva eleverna karaktäriseras:

Lärare 1:

''De har lite lättare att förstå samspel och kommunikation på olika sätt. Att de har lärt sig det från något annat ställe sedan tidigare. Däremot märker jag också lite nackdelar som till exempel att de också har lättare att fuska och inte följer reglerna. Samtidigt som det finns fördelar som att förstå syfte med aktivitet''.

Lärare 2:

''De som är aktiva syns. De är mer påkopplade, mer aktiva mer involverade''.

Lärare 3:

'' De är oftast mer atletiska och mer delaktiga i undervisningen''.

Lärare 4:

''Man kan få en uppfattning som sedan bekräftas antingen genom när man ser dem spela, att de rör sig strategiskt bra''.

Lärare 5:

''Det kan vara en klar tydlighet mellan vilka som håller på med tex fotboll eller basket på fritiden, man kan se vilka som ''redan kan''. Man vet med tiden vilka som inte håller på med det, de är mer osäkra när det kommet till fotboll t.ex''.

Lärare 6:

”De har bra positioner från start, bra bollkontroll, sen kan jag höra dem prata om det”.

Deltagarna visar sig även vara överens om att det går att uppfatta vilka elever som inte är aktiva inom en föreningsidrott. Likt svaren ovan, beskrivs detta på olika sätt men där lärare 2,3 och 4 menar på att detta bland annat syns genom mindre delaktighet hos eleverna:

Lärare 2:

Delvis märker man det via att de är överviktiga, de är passiva, vill titta istället och inte vara delaktiga.

Lärare 3:

Ja. Tvärtom, de är lite mer inaktiva och mindre delaktiga.

Lärare 4:

De som inte spelar på fritiden rör sig runt som en stor gröt när de spelar och är inte lika mycket delaktiga.

6.3 Tävlingsmoments utsträckning i undervisningen inom bollspel och aktuella bollsporter

För att få en bredare bild av hur mycket av undervisningen hos deltagarna som bestod av bollspelsundervisning, och en djupare förståelse till studiens första frågeställning *”Vilken/vilka attityd/er har idrottslärare på högstadiet i tillämpningen av tävlingsmoment i sin egen undervisning i bollspel?”*, bads deltagarna estimerar ungefär hur stor del av deras undervisning som tillägnades just kring bollspel under ett läsår. Av denna estimering efterfrågades val av sport under bollspelsundervisningen och motivering bakom detta val.

Några av deltagarna valde att svara med exakta siffror på hur långt tidsspänn bollspelsundervisningen sträcker sig ut i under ett läsår. Lärare 1,4 och lärare 5 utnyttjar 6–10 veckor för bollspelsundervisningen under ett läsår:

Lärare 1:

Specifikt, det jag kommer på nu är under två arbetsmoment. Där jag brukar arbeta med det i antingen 3 eller 4 veckor, så sammanlagt 6-8 veckor skulle jag väl säga. Ett större moment på hösten och ett större moment på våren.''

Lärare 4:

Jag brukar ha bollspel 8veckor per läsår.

Lärare 5:

Jag brukar ha bollspel 8-10 veckor per läsår.

Resterande deltagarna valde att definiera sina svar kring bollspelsundervisnings utsträckning under ett läsår utan ett mått på ett antal siffror på veckor eller månader. Dessa deltagare valde att beskriva denna period med ord:

Lärare 2:

En ganska stor del.

Lärare 3:

Väldigt mycket.

Lärare 6

Ganska ofta.

I valet av bollsporter i sin undervisning framträder ett annat mönster där samtliga lärare förutom lärare 1 väljer att undervisa i Fotboll. Lärare 1 nämner att "typiska" sporter såsom Fotboll och Basket inte får lika mycket plats och ersätts med Rockboll, Doppboll och Lacrosse för att skapa likvärdiga förutsättningar i elevgrupperna.

Lärare 1:

Vi försöker skapa arbetsmoment som kanske inte är "typiska" aktiviteter som förekommer inom föreningsidrotten till exempel basket, fotboll och så vidare. Detta för att skapa likvärdiga förutsättningar i elevgrupperna. Då har vi en aktivitet i 7:an som heter Rockboll. Det är en variant av Doppboll men med rockringar i spelet. I 8:an har vi Lacrosse, jag upplever att det är likadant där, att de flesta elever inte testat på det och de flesta har samma förutsättningar. Sedan har vi även inslag av pingis och badminton men de räknas ju egentligen

som nätspel men där har man ju boll. Alltså inte så traditionella bollspel som inte är så vanliga sedan tidigare bland eleverna.

Bland de övriga deltagarna förekommer ett mönster där samtliga deltagare använder sig utav liknande bollsporter i sin undervisning, dessa är Basket, Volleyboll, Handboll, Pingis och Badminton.

Lärare 2:

Jag har försökt med handboll men det gick inte så bra. Annars basket, fotboll, handboll och de klassiska spökboll och liknande. Sen försöker vi få in lite racketsport t.ex. innebandy, badminton och lite pingis.

Lärare 3:

Undviker gärna fotboll, för att det är så många som håller på med det. Men jag skulle säga volleyboll, basketboll, nätspel. Alltså badminton, softboll, pingis. De sporter som kanske många inte är vana med.

Lärare 4:

Årskurs 7: Frisbee, innebandy. Årskurs 8: Fotboll, basket. Årskurs 9: handboll, volleyboll

Lärare 5:

Fotboll, basket, innebandy, volleyboll, pingis har jag kört ibland, badminton, en gång har vi testat golf men det har inte blivit av så mycket så vi har mest kört dom vanligaste, de mest traditionella.

Lärare 6:

Fotboll, basket, innebandy och volleyboll.

6.4 Inställning gentemot tävlingsmoment inom bollspel

Utifrån studiens första frågeställning: *Vilken/vilka attityd/er har idrottslärare på högstadiet i tillämpningen av tävlingsmoment i sin egen undervisning gällande bollspel?* fick deltagarna även besvara dess åsikter kring tävlingsmoment i sin egen bollspelsundervisning utifrån bl.a. motivation och engagemang hos sina elever. Deltagarna fick även besvara vad som påverkar dessa didaktiska val och då visar det sig att deltagarnas inställning är unik för var och en och

skiljer sig från alla andra deltagare. Av denna anledning presenteras samtliga deltagarnas svar nedan.

Enligt lärare 1 behöver inte fokuset ligga på tävling i bollspel men får gärna ligga i bakgrunden ifall det motiverar vissa elever:

Delvis av erfarenhet som jag fått av att ha jobbat tidigare som lärare. Jag upplever inte att det skulle inte gynna eleverna i sitt lärande om fokuset hade legat på själva tävlingen i bollspel. Om vi ska prata om betyg och bedömning så bedömer vi ju inte deras resultat av hur snabbt eller långt de springer till exempel. Av erfarenhet tycker jag eleverna utvecklas mer när man inte fokuserar på tävlingen i bollspelet, men jag tycker att det ska ligga i bakgrunden.

Lärare 2 menar att tävling inte behöver betyda något negativt men att det även inte handlar om att vinna eller förlora utan hen ser på individen:

Jag tycker att det är tråkigt att man ser på det som "svart eller vitt". Det är inte svart eller vitt för mig. Allt är i gråskala. Om du trycker på att det handlar om vinna eller förlora kommer det ju bli så. Men jag i själv gillar att tävla. Jag gillar att se eleverna tävla mot sig själva. Men jag skulle aldrig trycka på att det handlar om att vinna eller förlora. Så funkar det inte för mig, jag kollar på individen.

Lärare 3 menar på att tävling inom bollspel gynnar vissa elever i form av motivation och engagemang samtidigt som det sätter en press på andra elever:

Blandat, det funkar för vissa elevgrupper väldigt bra för de blir mer engagerade och motiverade. Men för andra blir det mer fokus på att vinna och mer bråk än att faktiskt lära sig och att öva på vad det egentligen handlar om.

Lärare 4 berättar att hens elever inte gillar tävlingsinslag i undervisningen och tonar därför ner på det i sina lektioner:

De är livrädda för att ha tävlingsmoment så jag tonar ner det genom att ha två matcher, en med "snabbmatch" och en liten "medium match". Jag menar rentav "dåliga" och "bra" elever. Jag delar upp dem och låter de köra på två planer. Sen byter jag ut några, alla kan inte vara dåliga i ett volleyboll-lag. De

försöker lista ut vilka som är bra och dåliga men man måste ha tre bra och tre dåliga i volleyboll. Däremot i handboll behöver någon vara bra så att de inte rör sig som en gröt, men annars delar jag upp det i snabbspel och mediumspel.

Lärare 5 tycker att tävling inom bollspel är bra då livet också består av tävling och konkurrens då eleverna måste få lära sig om denna konkurrens:

Det är bra med lite tävling i skolan, hela livet är en tävling på sitt sätt och de måste få smaka på hur det är med konkurrens. Många som redan håller på med lagsport vet om det och har lärt sig att tycka det är kul.

Jag har inte bara tävlingsmoment, de får träna bollfärdighet på andra sätt också, i stationer, med små grupper, men som sagt mot slutet av en period så brukar det bli mer matcher med tävling då.

Förutom det som jag nämnt tidigare så blir det kul att se när elever lyckas med någonting under spelets gång, de blir så glada och får bättre självförtroende, men tvärtom kan hända också och det är så klart tråkigt men då får man försöka peppa dem och hitta saker som de är bra på.

Lärare 6 beskriver att det är svårt att komma ifrån tävlingsinslaget i sin bollspelsundervisning då de flesta bollsporter går ut på att det är ett lag som vinner och ett lag som förlorar.

Jag brukar ha det som så att jag brukar ibland ha tävling såklart alla bollspelsundervisningar brukar inte ha tävlingsmoment men jag tycker att man borde ha det. Tävling är inte för alla men det är ju så som de flesta bollsporter går ut på, att det är en som vinner och då så förlorar de andra. Det är normalt.

6.5 Integrering av tävlingsmoment inom bollspel som en del av kursplanen?

Ett annat fokusområde som intervjumaterialet avser att besvara är studiens andra frågeställning: *Vad anser idrottslärare på högstadiet om att tävling i bollspel möjligtvis skulle inkluderas i kursplanen inom idrott och hälsa?* I detta avsnitt berättar deltagarna först hur just deltagarna själva ställer sig till möjligheten att potentiellt införa tävlingsmoment som en integrerad del av kursplanen för bollspelsundervisning. Därefter besvarar deltagarna hur detta enligt de själva i sådana fall hade kunnat myntats ut i praktiken. I och med att dessa frågor är mer individuellt riktade presenteras samtliga deltagares svar i detta avsnitt.

Lärare 1:

Hade det funnits med i kursplanen hade det nog påverkat, i den graden att man hade behövt applicera mer tävling. Jag tänker såhär hade man lagt in det kursplanen hade det förändrat undervisningen lite grann, men hade man haft det i betygskriterierna hade man nog gjort en betydligt större inverkan på vad man hade gjort i bollspelsundervisningen.

Lärare 2:

Jag tror att tävling i sådana fall hade kommit oftare i min undervisning. Men gjort eleverna mer medvetna om hur man både vinner och förlorar, alltså hur man är. Om det står att vi ska tävla så ska vi ju tävla.

Lärare 3:

Vilken stor fråga. Jag tror man hade behövt se över var det finns för regler i skolan kring bollspelet. För det kan inte tas från föreningsidrotten. Eller, ja, min personliga åsikt är att man inte kan kräva av eleverna att de ska tycka om bollspel. Men man ska kunna delta utifrån sina egna förutsättningar. Så om det ska vara tävling inom bollspel i betygskriterierna så behöver man nog se över och skriva exakta regler för vad som gäller för bollspelet i varje kriterier.

Lärare 4:

Jag skulle anpassa mig, jag skulle drilla mina elever att tävla men jag skulle fortsätta med att alla ska tävla på samma nivå, då kör vi två matcher med gruppindelning. Jag skulle fortsätta på samma sätt men börja räkna poäng. "Vi ska inte se det som vinnare och förlorare, eleverna ska förbättra sin självbild och känna "wow jag klarade av det". Bygga upp självförtroendet, då måste man tänka på hur man lägger upp det, det är viktigaste, "vi är här för att vi tycker att det är kul.

Lärare 5:

Inte så mycket Jag tror att vi kanske skulle lägga lite mer tid på just ha matcher men andra sidan så lägger jag viss del redan på match och så men jag tror det också viktigt att man jobbar på bollfärdigheten i sig också så jag hoppas inte att

det blir för stort fokus kring just tävling utan att man fortfarande ser det som en bra aktivitet för att ha för elever.

Lärare 6:

Jag skulle fokusera mer på att se hur vi kan lyfta varandra för att bli bättre motspelare istället för att bara stärka det egna laget.

För att förbereda eleverna för vuxenlivet. Våga satsa, våga chansa, våga förlora men då kliva upp igen och fortsätta kämpa.

I relation till studiens andra frågeställning: *Vad anser idrottslärare på högstadiet om att tävling i bollspel möjligtvis skulle inkluderas i kursplanen inom idrott och hälsa?* fick deltagarna också dela med sig av sina egna synpunkter (om de hade några egna) kring frågan hur det skulle se ut i praktiken om kursplanen involverat tävling inom bollspel som en del av undervisningen. I denna fråga visade det sig att lärare 4 och 5 inte hade ägnat en tanke kring frågan och hade inget att tillägga. Däremot besvarade lärare 1,2,3 och 4 frågan och hade olika synpunkter att tillägga:

Lärare 1:

Ja, att det är tydligt att det inte är resultatbaserat utan istället med syftet att främja snarare än att tävlingsinslaget ska ligga i fokus. För då går vi tillbaka till det som var som förr. Utan att man ska använda det som ett medel som ska främja istället.

Lärare 2:

Bra fråga. Nej, alltså då skulle det handla om hyfs men samtidigt är det svårt att mäta eller bedöma hyfs. Så, jag vet faktiskt inte. Återigen, bra fråga.

Lärare 3:

Då kanske man behöver "stylta" ner vilket/vilka bollspel som gäller, för att det ska bli lättare kring regler och betygsättning, att alla gör lika för att nå någon slags samma undervisning. Annars kan man nyttja det elevgrupperna är bäst på.

Lärare 4:

Ja det skulle vara kul om man lärde dem att uppskatta sin prestation mer, få dem att tänka "jag gjorde så där idag men då kan jag förbättra mig till nästa lektion". Det är för lite krav och då blir man "mellow" eller lagom. Om man har mål som man kan bocka av så känner man sig duktig.

7 Diskussion

I detta avsnitt diskuteras studiens resultat i samband med tidigare forskning, metoddiskussion samt vidare forskning och slutsats.

7.1 Lärarnas bakgrund och tidigare erfarenheter med föreningsidrott

De sex idrottslärare som vi intervjuade är verksamma på högstadiet på olika platser i Stockholm, fem av sex idrottslärare har varit aktiva i någon typ av föreningsidrott eller dylikt och sporten i fråga har varit fotboll förutom lärare 4 som var aktiv i gymnastik. Lärare 2 är den enda som själv har varit tränare i fotboll och har inte spelat själv. Londos (2010) påpekar att det finns en distinktion mellan lärare inom idrott och hälsa som endast har erfarenhet från skolmiljön och de lärare som också har erfarenhet från idrottsföreningar. De lärare som har en förankring i en idrottsförening besitter en fördelaktig och värdefull erfarenhet som är lämplig även inom skolundervisningen. Däremot berättade även Londos (2010) att idrottslärare tenderar att ha inslag som liknade föreningsidrotten i sin idrottsundervisning såsom att prestationen och resultatet var av en högre betydelse, att eleverna blev mer "pushade" att prestera mer och att det oftare blev mer bollsporter såsom fotboll. Flera av våra idrottslärare försökte undvika att ha med de mest förekommande bollsporterna såsom fotboll, för att jämna ut nivåerna i elevgrupperna medan andra lärare hade med fotboll bland andra bollsporter vilket kan vara ett val motiverat utifrån lärarnas föreningsbakgrund. Londos (2010) avhandling ämnar undersöka skillnaderna i det didaktiska tillvägagångssättet inom idrottsundervisning och hur det kan påverkas beroende på om läraren inom idrott och hälsa har en bakgrund från idrottsföreningar eller inte. Om idrottsläraren hade bakgrund i en idrottsförening tenderade de att i början av sin läkarkarriär ha en undervisning som präglades

av föreningsbakgrund, exempelvis att de pressade eleverna mer och hade större tyngd på prestation.

Londos (2010) framhäver att idrottslärare anser att elever med erfarenhet från föreningsidrotten är betydelsefulla för undervisningen, då de bidrar till att höja lärandet och rörelsekvaliteten i gruppen. Samtidigt argumenteras det för att lärarna måste anpassa sitt didaktiska tillvägagångssätt och tydliggöra vilka kunskaper från föreningsidrotten som bör betonas för att gynna samtliga elever. Alla lärare som vi har intervjuat anser att de själva kan urskilja vilka som har erfarenhet från idrottsföreningar i situationer där deras erfarenhet exponeras, som att dessa elever har en förförståelse för samarbete i matchspel och att de är mer aktiva och närvarande i matchspel. Samtidigt tycker de kunna se vilka som saknar denna erfarenhet genom att de är inaktiva och inte lika delaktiga eller står i klungor. Att en skillnad mellan de som har erfarenhet av att spela i en idrottsförening och de som inte har blir synlig på detta sätt kan kopplas till Achievement Goal Theory (Ennis, 2013) där elever utifrån sin uppfattning om sin egen förmåga väljer att antingen visa kompetens eller att undvika det. De elever som lärarna uttrycker är mer aktiva och som påvisar en god förmåga i bollspelsmatcher kan genom det egocentriska perspektivet vara motiverade av att visa sin färdighet i tävlingsmoment medan de som är inaktiva har mindre erfarenhet och därför inte vill visa sin bristande förmåga inför andra. Som tidigare nämnt kan idrottslärare ta fördel i att ha elever med erfarenhet i föreningsidrotten, det höjer lärandet och rörelsekvaliteten i elevgruppen, men lärarna måste då vara tydliga med att det är en skillnad på utövandet och syftet med föreningsidrotten och med skolidrotten (Larsson, 2007). Eftersom det finns en risk att elever som är aktiva i föreningsidrotten kommer till idrottsundervisningen med tron att prestation och resultat är viktigt och målet måste idrottslärare ta hänsyn till detta i sin planering och vara tydlig med vad som är lärandemålen i undervisningen (Skolinspektionen, 2018).

7.2 Tävlingsmoment i undervisningen i bollspel

Idrottslärarna som vi intervjuade tillbringar olika många veckor med bollspelsundervisning, mellan 6 – 10 veckor på ett läsår vilket är en större del. Enligt Skolinspektionens rapport (2018) är inslag av tävlingsmoment vanligt i aktiviteter som i vissa lekar och bollsporter. Samtliga av våra idrottslärare hade tävlingsmoment i sin bollspelsundervisning vilket kan kopplas till lärarnas idrottsbakgrund vilket Londos (2010) styrker i sin avhandling.

Flera lärare försöker dock variera utbudet av bollsporter för att undvika att ha med för vanligt förekommande och ”typiska” föreningssporter såsom fotboll och basket i syfte att jämna ut nivån hos eleverna. Eftersom det är upp till idrottslärarna själva att tolka styrdokumentet då det inte explicit står hur ämnet ska undervisas får de fria händer att bestämma detta själva. Denna frihet menar Wiker (2017) kan leda till att innehållet liknar föreningsidrott ifall läraren själv har varit aktiv i det vilket alla våra lärare har varit. I vår studie framkommer dock att de flesta av våra idrottslärare aktivt väljer att inte likna undervisningen med föreningsidrotten som exempelvis idrottslärare 1 som själv har tränat fotboll i 12 år undviker att ha med fotboll i sin undervisning för att han vet att det kommer bli ojämna förutsättningar i sina elevgrupper.

7.3 Attityder till tävlingsmoment i bollspelsundervisningen

Idrottslärarna har skilda attityder när det kommer till tävling i bollspel, de använder alla dock någon form av tävlingsmoment i sin bollspelsundervisning och menar på att det är oundvikligt. En övergripande företeelse är att idrottslärarna förhåller sig till ”accept-strategin” (Aggerholm et al., 2018) men har olika strategiska val såsom att dela in elever i lag efter förmåga och nivå. En del lärare gör Anpassningar beroende på elevgrupp då vissa elevgrupper inte ”hanterar” tävlingsmoment bra och har därför en form av Anpassning. En lärare som säger att vissa elever är ”livrädda” för tävlingsmoment uttrycker att hon därför delar upp enligt ”bollvana” och inte ropar ut poängställning. Dessa Anpassningar skulle kunna ses som ”adapt-argument” i Aggerholms (Aggerholm et al., 2018) studie, att läraren gör Anpassningar så att man tar del av fördelarna med tävlingsmoment på ett sätt som känns rättvist för elevgruppen. Läraren som gjorde Anpassningar hade identifierat problematik som kan uppstå hos de elevgrupper som upplevde tävlingen negativt, därav försökte hon även ”avdramatisera” tävling genom att inte räkna poäng och att inte utse vinnare och förlorare. Att göra denna uppdelning av vinnare och förlorare skriver Bergmann Drewe (1998) om och menar på att det kan tolkas som att ena laget lyckas och att de andra misslyckas vilket kan ge en negativ självbild hos eleverna. En riskabel situation kan uppstå om samma individer får erfara förlust och kommer då tolka det som upprepande misslyckanden. En annan strategi kan vara att helt enkelt inte ha med något tävlingsmoment och undvika det med ”avoid-argument” (Aggerholm et al., 2018) med vissa elevgrupper för att det påverkar dem negativt och att det skulle rikta fokus åt fel håll. Sällan hände det att lärarna helt undvek tävlingsmoment, men flera ville inte att tävling ska få en alltför stor plats och distrahera eleverna från lärandet i idrottsundervisningen. Flera lärare såg positiva effekter av deras tävlingsmoment, exempelvis att en del elever blir motiverade och engagerade på idrottslektionerna när det kommer till

tävling vilket ”accept-argumentet” (Aggerholm et al., 2018) belyser. Lärare 5 och 6 påpekade att tävling också kan lära eleverna viktiga lärdomar som att kunna hantera förlust för att det kommer de behöva göra i framtiden, de menar också att om elever lyckas i tävlingar kan det stärka självförtroendet och skapa en positiv syn på denna form av fysisk aktivitet. Enligt Lai, Teng, Pan och Hsu (2013) kan tävlingsmoment i idrott och hälsa även påverka elevernas kondition positivt om de uppmuntras att vara mer aktiva och det kan även påverka deras psykiska hälsa, att de trivs bättre med sina kroppar. Lärare 5 och 6 har båda bakgrund i föreningsidrott i fotboll och i deras bollspelsundervisning använder de just fotboll vilket enligt Londos (2010) undersökning kan betyda att deras undervisningsinnehåll då kan ha liknande innehåll som de tränade själva i föreningsidrotten. Att ha tävlingsmoment med de elevgrupper som blir motiverade av tävling styrker den forskning som Deci och Ryan (2000) gjorde och menar på att eleverna kan själva hitta en motivation till att se tävling som en möjlighet att förbättra sig själva. Lärare 3 tycker också att tävling är positivt för att det engagerar och motiverar en del elever att röra på sig och vara aktiva i undervisningen, dock undviker läraren att fokusera på tävlingsaspekten att vinna för att då kan det uppstå komplikationer mellan elever. Detta är något som även lärare 1 och 2 nämner, att om eleverna blir för fokuserade på tävling frångår de lärandet mycket lätt. De förhåller sig också till ”Accept-argumenten” (Aggerholm et al., 2018) men är till skillnad från lärare 5 och 6 mer försiktiga kring behandlingen av tävlingsmomenten och har dessutom en bakgrund i idrottsförening vilket även lärare 5 och 6 har. Föreningsbakgrunden kan ha en påverkan på valet att inkorporera tävlingsmoment i bollspelsundervisningen som Londos (2010) såg i sin forskning var en vanlig företeelse, men hur man väljer att se på konsekvenserna av dessa moment och resonerar kring fördelar och nackdelar varierar från individ till individ.

7.4 Tillämpning av tävling inom bollspel i kursplanen

Idrottslärarna anser själva att de skulle implementera mer tävlingsmoment i bollspelsundervisningen om det stod i kursplanen för idrott och hälsa eftersom det skulle ingå i deras ämne. De skulle alltså acceptera det och anpassa sin undervisning så att alla elever får tävla vilket liknas med Aggerholms ”acceptstrategi” (Aggerholm et al., 2018). Idrottslärarna säger att de även skulle göra smärre anpassningar såsom att dela in eleverna i lag på jämna nivåer för att det skulle gynna eleverna bättre. Idrottslärarna skulle se tävling som en möjlighet för elever att känna sig duktiga när de lyckas men också att de får lära sig hur man är eller beter sig när man vinner respektive förlorar. En lärare tillägger att han gärna skulle vilja främja den fysiska aktiviteten med tävling som ett verktyg, men undvika att det ska

handla om tävling och det ska vara resultatbaserat. Idrottslärarna visar tecken på att de är medvetna om hur de skulle anpassa sin undervisning vilket öppnar upp för möjligheten att använda tävling som ett medel för främjande av inläring av teoretiska och praktiska färdigheter som Ennis (2013) skrev om i sin undersökning. Trots att Skolinspektionen (2018) ser kritiskt till den höga förekomsten av tävlingsmoment, i bland annat bollspelsundervisningen, skulle idrottslärarna applicera mer tävling i sin undervisning.

7.5 Slutsats

Syftet med denna kvalitativa studie var att undersöka attityder till tävling inom bollspel hos idrottslärare på högstadiet utifrån två frågeställningar. Nedan följer slutsats för respektive frågeställning:

Frågeställning 1: *”Vilken/vilka attityd/er har idrottslärare på högstadiet i tillämpningen av tävlingsmoment i sin egen undervisning i bollspel?”*

De idrottslärare som vi har intervjuat till den här studien visar sig ha olika attityder till tävlingsmoment i bollspel. För alla förekommer tävlingsmoment naturligt i deras bollspelsundervisning men flera lärare uttrycker oro över att eleverna kan råka fokusera för mycket kring tävlingsaspekten och på att vinna vilket distraherar eleverna från ett annat tänkt lärande. Utifrån Aggerholms (2018) fyra strategier när det gäller lärares förhållningsätt till tävlingsmoment i sin undervisning verkar en större del luta mot ”accept-strategin” vilken förespråkar att ha ett tillåtande attityd mot tävling. En mindre andel lärare ser själva hanteringen av tävlingsmoment, att kunna klara av att vinna respektive förlora, som en lärande möjlighet. Alla lärare hade någon typ av bakgrund i minst en föreningsidrott, fotboll var den mest vanligaste, det kan förete sig att dessa idrottslärare enklare väljer att ha med tävlingsmoment i bollspel på grund av detta men det är inget som kan sägas säkert med denna studie. En aspekt som däremot är tydlig är att nästan alla lärare kan identifiera problematik med tävlingsmoment för vissa elever eller för alla. De väljer således olika strategier för att frångå negativa konsekvenser och för att ta fördel av tävlingsmomenten som ett lärande tillfälle med hög fysisk aktivitet.

Frågeställning 2: *”Vad anser idrottslärare på högstadiet om att tävling i bollspel möjligtvis skulle kunna inkluderas i kursplanen inom idrott och hälsa?”*

En tillämpning av tävling i kursplanen för idrott och hälsa skulle för lärarna innebära en större implementering av tävling i deras bollspelsundervisning eftersom det då skulle bli deras plikt att undervisa det. En del lärare skulle fortsätta på samma spår sedan tidigare med deras tillvägagångssätt medan andra skulle ännu tydligare fokusera kring att inte vinna eller förlora.

7.6 Metoddiskussion

Vi valde att använda oss av IPA (interpretative phenomenological analysis) som vår kvalitativa forskningsmetod genom semistrukturerade intervjuer med frågor vi skulle ha för att kunna få svar på de frågeställningarna vi hade (Smith, 2007). Denna metod ansåg vi vara aktuell för att vi ville undersöka idrottslärares upplevda erfarenheter kring tävlingsmoment i bollspelsundervisningen. En fördel med IPA är att de intervjuade får berätta med sina egna ord och att vi får då möjlighet att få ett djupare svar som vi får tolka och analysera, dock kan vårt tolkande av deras svar ses som en nackdel då vi riskerar att applicera våra förutfattade meningar i analysen. En till nackdel är att urvalet till vår studie blir mindre än om vi skulle nyttja en kvantitativ metod då vi skulle sikta mot att ha en större andel respondenter i den geografiska avgränsningen vilket var Stockholm. Vårt deltagarantal blev sex deltagare vilket enligt vår handledare är ett tillräckligt antal för en sådan studie som vi genomfört.

Efter att första intervjun hade hållits ändrade vi om ordningen en aning i intervjuguiden så att intervjuerna enklare skulle flyta på vilket det också gjorde. I efterhand inser vi att vissa frågor hade varit en fördel att ta med, exempelvis frågor om deras bollspelsundervisning som inte innefattar tävlingsmoment, för att få en klarare bild av hur mycket tävlingsmomenten utgör den totala tiden då bollspel utgörs.

Vi har tidigare nämnt att elever som är aktiva i en idrottsförening kan indirekt påverka lärarnas innehåll i undervisningen (Londos, 2010), det hade varit av intresse att försöka se hur stor andel elever i varje klass som var aktiva och i vilken utsträckning läraren själv blivit påverkad av det. Att idrottslärares bakgrund inom föreningsidrotten kan påverka idrottsundervisningen skrev också Londos (2010) om, men vad gäller idrottslärare som inte har samma bakgrund har vi tyvärr inte lagt mycket fokus kring i denna studie. Det hade varit av intresse att göra en jämförelse mellan dessa två bakgrunder i vår studie för att se om det

föreligger en stark skillnad på synsätt och användning av tävling i deras undervisning. I sådana fall hade vi behövt intervjua lika många som saknade bakgrund i föreningsidrott vilket i sig kan vara svårt då de flesta idrottslärare har en sådan bakgrund.

En nackdel som vi inser med att endast ha intervjuer om lärarens egna uppfattningar att utgå ifrån kan vara att det kan bli vinklade svar som inte stämmer helt överens med hur lärare faktiskt arbetar i sin bollspelsundervisning. Idrottslärarna kanske inte fullt ut känner sig bekväma att berätta allt på grund av olika anledningar så därför hade det varit bra att även göra observationer så att vi själva fick en uppfattning som skulle hjälpa oss få en rättvis uppfattning. På grund av tidsbrist hade det varit svårt att göra tillräckligt många observationer för att få en verklig spegling av hur det egentligen är och det hade krävts att idrottslärarna hade bollspelsundervisning vid tillfället för vår studie vilket hade försvårat genomförandet av studien ytterligare.

Som en avslutande punkt för metoddiskussionen vill vi lyfta att vår studie har en svag generaliseringsbarhet med tanke på de brister och val vi upptäckt. Vårt val av att endast rikta in oss på bakgrund i idrottsföreningar som en påverkande faktor för vår frågeställning exkluderar andra faktorer som skulle kunna ge en mer korrekt generalisering av forskningsläget.

7.7 Vidare forskning

I denna studie har vi intervjuat idrottslärare för att höra deras syn på tillämpningen av tävlingsmoment i bollspelsundervisningen. Det skulle även vara av värde att undersöka elevernas uppfattning om tävlingsmomenten i bollspel för att få en nära inblick utifrån elevernas perspektiv i jämförelse med lärarnas. Det skulle då vara intressant att i den studien göra en distinktion mellan elever som är aktiva i föreningsidrott på fritiden och de elever som inte är det för att se om attityderna till tävlingsmoment beror på den faktorn. Denna typ av forskning skulle kunna användas för att utforska olika metoder för att använda tävlingsmoment i ämnet och deras potentiella effekter på olika elevgrupper.

Käll- och litteraturförteckning

Aggerholm, K., Standal, Ø. F., & Hordvik, M. M. (2018). "Competition in physical education: Avoid, Ask, Adapt or Accept?" *Quest*, 70(3), 385-400. DOI: 10.1080/00336297.2017.1415151

Allwood, Carl Martin & Erikson, Martin G. (2017). *Grundläggande vetenskapsteori: för psykologi och andra beteendevetenskaper*. Andra upplagan Lund: Studentlitteratur

Annerstedt, Claes (1990). "Undervisa i idrott: Idrottsämnets didaktik (Pedagogisk orientering)."

Annerstedt, C. (red.) (1995). *Idrottsdidaktisk reflektion*. Varberg: Multicare.

Annerstedt, Claes (2005). "Ämnet idrott och hälsa – ett historiskt perspektiv." I Annerstedt, C., Peitersen, B., & Rønholt, H. (2005). *Idrottsundervisning. Ämnet idrott och hälsas didaktik*. Göteborg: Multicare Förlag AB/Forlaget Hovedland.

Annerstedt, Claes, Peitersen, B., & Rønholt, Helle (2001). "Idrottsundervisning: ämnet idrott och hälsas didaktik." Göteborg: Multicare.

Bergmann Drewe, Sheryle (2000). "An examination of the relationship between coaching and teaching." *Quest*, 52(1), 79-88. DOI: 10.1080/00336297.2000.10491702

Bjurwill, Christer (1995). *Fenomenologi*. Lund: Studentlitteratur

Bryman, Alan (2018). "Samhällsvetenskapliga metoder." 3. Uppl. Stockholm: Liber AB.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). "The 'what' and 'why' of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior." *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268.

Denscombe, Martyn (2016). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 3., rev. och uppdaterade uppl. Lund: Studentlitteratur

Engström, Lars-Magnus (2010). "Smak för motion: fysisk aktivitet som livsstil och social markör." Stockholm: Stockholms universitets förlag.

Engström, Lars-Magnus, Norberg, Johan R., & Åkesson, Joakim (2007). "Idrotten vill: en utvärdering av barn- och ungdomsidrotten." Stockholm: Riksidrottsförbundet.

Engström, L., Redelius, K., & Larsson, H. (2018). "Logics of practice in movement culture: Lars-Magnus Engström's contribution to understanding participation in movement cultures." *Sport, Education and Society*, 23(9), 892–904.

Ennis, C. D. (2013). "Knowledge, transfer, and innovation in physical education." Routledge.

Fejes, A., & Thornberg, R. (2019). *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber

Giddens, A. (1976). *New rules of sociological method. A positive critique of interpretative sociologies*, London: Macmillan.

Goldstein, Jay D. & Iso-Ahola, Seppo E. (2006). *Promoting sportsmanship in youth sports: Perspectives from sport psychology*. *Journal of physical education, recreation & dance*, 77(7), 18–25.

Hassmén, N. & Hassmén, P. (2008). *Idrottsvetenskapliga forskningsmetoder*. (1. uppl.) Stockholm: SISU idrottsböcker.

Hjelm, J. (2011) "Fotboll på lek och allvar. För barnets bästa: en antologi om idrott ur ett barnrättsperspektiv." Stockholm: Centrum för idrottsforskning.

Johnson, C., Brown, D., & Williams, E. (2020). "Exploring the Role of Teacher Perspectives in Physical Education." *Journal of Sports Education and Research*.

Jones, L., & Johnson, M. (2021). "Addressing the Gap: Research on Physical Education in Secondary Schools." *International Journal of Sports Science*.

Kohn (1990). "Vinna utan tävlan." Stockholm: Liber.

Lai, H. P., Teng, E. L., Pan, C. W., & Hsu, H. C. (2013). *Aging and the relationship between maximal aerobic power in sedentary and active elderly men*. *Research quarterly for exercise and sport*, 84(4), 430-435.

Lara-Sánchez, A., Zagalaz-Sánchez, M., Martínez-López, E., & Berdejo-Del-Fresno, D. (2010). Non-traditional sports at school at school. Benefit for physical and motor development. *Journal of Physical Education and Sport*, 29(4), 47-51.

Larsson, Håkan (2007). "Idrott och hälsa- en del av idrottskulturen." I Larsson, Håkan & Meckbach, Jane (red.) *Idrottsdidaktiska utmaningar*. Stockholm: Liber.

Londos, Mikael (2010). "Spelet på fältet – Relationen mellan ämnet idrott och hälsa i gymnasieskolan och idrott på fritid." Malmö Högskola.

Lundvall, S. (red.) (2023). "Boll och bollspel i skolan: lek, lärande och rörelse." (Första upplagan). Stockholm: Liber.

Patriksson, G. (1982). "Idrott - tävling - samhälle: En jämförande analys av tävlingsidrotten i olika samhällen." Veje.

Redelius, K. (2007). Bäst och pest!. I H. Larsson & K. Redelius (Red.), *Mellan nytta och nöje - bilder av ämnet idrott och hälsa* (s. 149-172). Idrottshögskolan.

Redelius, K., Quennerstedt, M., & Öhman, M. (2015). Communicating aims and learning goals in physical education: part of a subject for learning?. *Sport, Education and Society*, 20(5), 641- 655. <https://doi.org/10.1080/13573322.2014.987745>

Repstad, Pål (2007). "Närhet och distans: kvalitativa metoder i samhällsvetenskap." Lund: Studentlitteratur.

RF. (2009). "Idrotten vill: idrottsrörelsens idéprogram: [antagen av RF-stämman 2009]." Stockholm: Riksidrottsförbundet.

Skolinspektionen (2012). "Kvalitetsgranskning av ämnet Idrott och hälsa i grundskolan- med lärandet i rörelse." Stockholm: Skolinspektionen.

Skolinspektionen (2018). "Kvalitetsgranskning av ämnet idrott och hälsa i årskurs 7–9." Stockholm: Skolinspektionen.

Skolverket (2022a). Kommentarmaterial till kursplanen i idrott & hälsa.
<https://www.skolverket.se/publikationsserier/komentarmaterial/2022/komentarmaterial-till-kursplanen-i-idrott-och-halsa---grundskolan>. Hämtad 17/12 2023.

Skolverket (2022b). Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet – Lgr22. Stockholm: Skolverket.

Smith, J. (2007). *Qualitative psychology: A practical guide to research methods*. 2. ed. London: Sage.

Smith, J.A., Flowers, P. & Larkin, M. (2013). *Interpretative phenomenological analysis: Theory, methods and research*. Los Angeles: Sage.

Svenska Akademiens ordbok (SAOB) tävla (tryckår 2010).
<https://www.saob.se/artikel/?seek=tävla&pz=1>

Teng, G. (2012). Spelet, aktören och regissören. I H. Larsson & J. Meckbach (Red.), *Idrottsdidaktiska utmaningar* (2 uppl., s. 120–140). Stockholm: Liber.

Teng, G. (2013). *Uppdrag samspel*. [Licentiat-uppsats, Göteborgs universitet]. Diva.
<http://gih.diva-portal.org/smash/get/diva2:662514/FULLTEXT01.pdf>

Tidén, A. (2009). Bollspel och hälsa. I L.T. Ronglan, A. Halling & G. Teng (Red.), *Ballspill over grenser: skandinaviske tilnærminger til læring og utvikling* (s.153–166). Oslo: akilles.

Vetenskapsrådet. (2014). *Forskningsetiska principer – inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Wiker, M. (2017). ”*Det är live liksom*”: Elevers perspektiv på villkor och utmaningar i Idrott och hälsa. Diss. Karlstad : Karlstads universitet, 2017. Karlstad.

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kau:diva-64998>

Bilagor

Bilaga 1

Informationsbrev

“En kvalitativ studie om idrottslärares attityd till tävling i bollspel i sin undervisning på högstadiet”

Studiens syfte

Syftet med denna kvalitativa studie är att undersöka attityder till tävling inom bollspel hos idrottslärare på högstadiet.

Deltagande i studien

Studien genomförs med hjälp av intervjuer. Intervjuerna kommer spelas in med telefoner. Lärarna ombeds besvara frågor som är relaterade till deras erfarenheter och uppfattningar om tävlingsmoment inom bollsport i deltagarnas undervisning. Deltagandet i studien är helt frivilligt och du som intervjuas kan välja att avsluta ditt deltagande när som helst. Alla deltagare och svar kommer självklart att anonymiseras.

Personuppgifter

Personuppgifterna behandlas enligt ditt informerade samtycke. Du kan när som helst återkalla ditt samtycke utan att ange orsak, vilket dock inte påverkar den behandling som skett innan återkallandet. Alla uppgifter som kommer oss till del behandlas på ett sådant sätt att inga obehöriga kan ta del av dem. Uppgifterna kommer att bevaras till dess att uppsatsarbetet godkänts och betyget har registrerats i Gymnastik- & Idrottshögskolans studieregister för att sedan förstöras.

Studiens resultat

Resultaten kommer att presenteras i vårt examensarbete och det bör understrykas att all information som ges från intervjun kommer vara anonymiserad.

Kontaktuppgifter

lande studien vänligen kontakta:

E-post: johannes.lindemark@outlook.com

Telefonnummer: 0737292681

Rezan Atmaca

E-post: rezan_15@hotmail.com

Telefonnummer: 073-779 92 95

Handledare:

Isak Lidström

Högskolelektor

Institutionen för rörelse, kultur och samhälle, Sektionen för sport management

E-post: isak.lindstrom@gih.se

En kvalitativ studie om idrottslärares attityd till tävling i bollspel i sin undervisning på högstadiet''

Jag har skriftligen informerats om studien och samtycker till att delta. Jag har fått möjlighet att ställa frågor om studien och är medveten om att alla uppgifter kommer att anonymiseras.

Jag är medveten om att mitt deltagande är helt frivilligt och att jag kan avbryta mitt deltagande i studien utan att ange något skäl.

Underskrift

Namnförtydligande

Ort och datum

Ansvariga för studien:

Johannes Lindemark

E-post: johannes.lindemark@outlook.com

Telefonnummer: 0737292681

Rezan Atmaca

E-post: rezan_15@hotmail.com

Telefonnummer: 073-779 92 95

Handledare:

Isak Lidström

Högskolelektor

Institutionen för rörelse, kultur och samhälle, Sektionen för sport management

E-post: isak.lindstrom@gih.se

Bilaga 3

Intervjuguide

Kan du berätta lite om din erfarenhet och bakgrund som idrottslärare på högstadiet?

Idrottslärarens bakgrund

1. Hur gammal är du?
2. Utbildning: Vilket lärosäte, examensår?
3. Arbete: Hur många år som idrottslärare? Endast på högstadiet? Vilka skolor?
4. Har du varit aktiv inom föreningsidrott, vad, när och hur länge? Var det som deltagare eller tränare?

Elevernas bakgrund

1. Märker du vilka elever som är eller har varit aktiva inom föreningsidrott? I så fall, på vilka sätt ger de uttryck för det?
2. Märker du vilka elever som inte är eller har varit aktiva inom föreningsidrott? I så fall, på vilka sätt ger de uttryck för det?
3. Anpassar du ditt lektionsinnehåll beroende på vilken elevgrupp du har? I så fall, varför och på vilket sätt?

Frågeställning 1: Tävlingsmoment i undervisningen inom bollspel

1. På ett läsår, hur stor del av dina idrottslektioner innehåller bollspel?
2. Vilka olika typer av bollspel använder du dig av i din undervisning?
3. Har du med tävlingsinslag i din bollspelsundervisning? Förklara och ge exempel.
4. Hur påverkas dina elever av tävlingsinslag? Deras engagemang/motivation, positivt/negativt?

Frågeställning 2: Attityder till tävlingsmoment i bollspel

1. Vad är din attityd gällande tävlingsmoment i bollspelsundervisningen?
2. Vilka faktorer och överväganden påverkar din attityd till användningen av tävlingsmoment i din undervisning av bollspel?
3. Vilka erfarenheter av tävlingsinslag i bollspel har du ansett som positiva respektive negativa?

Frågeställning 3: Tävlning i kursplanen, normer kring tävling i bollspel

1. Tror du idrottslärare på högstadiet känner sig uppmanade av att ha tävlingsinslag i bollspel på grund av att de har elever som är aktiva i föreningsidrott?
2. Känner du dig uppmanad av att ha tävlingsinslag i bollspel utifrån vad det står i läroplanen?
3. Finns det en norm kring tävlande i bollspel hos idrottslärlaget på din skola?
4. Finns det en norm kring tävlande i bollspel hos idrottsläraryrket i sig?

Avslutning:

1. Hur tror du att din undervisning skulle påverkas om tävling i bollspel inkluderades i kursplanen som ett lärandemål?
2. Vad tror du skulle vara de viktigaste målen och syftena med att inkludera tävling i kursplanen för ämnet idrott och hälsa på högstadiet i sådana fall?
3. Finns det några specifika rekommendationer eller riktlinjer du skulle vilja se i kursplanen om tävling inkluderas som en del av undervisningen?

Övrigt:

Finns det något annat du skulle vilja dela när det gäller din upplevelse och dina tankar kring användningen av tävling i bollspelundervisningen?

Tabell 1

Kontakt	Föreningsbakgrund	Antal år jobbat på högstadiet
Idrottslärare 1	Spelat fotboll i 12 år	4 år
Idrottslärare 2	Ledare i fotboll i 15 år	2 år
Idrottslärare 3	Simmat i 15 år, spelat fotboll i 4 år	3 år
Idrottslärare 4	Gymnastik i 20 år	21 år
Idrottslärare 5	Spelat fotboll i 10 år	13 år
Idrottslärare 6	Spelat fotboll i 6 år	4 år